

UMBERTO ECO

5. 1. 1932

Italský prozaik a estetik Umberto Eco se stal díky svým skvělým románům *Jméno růže*, Foucaultovo kyvadlo a *Ostrov včerejšího dne* jedním z nejproslulejších světových spisovatelů. Narodil se 5. ledna 1935 v piemontské Alessandrii. Na turínské vysoké škole vystudoval filosofii a posléze vyučoval estetiku na fakultě architektury v Miláně. Pracoval také jako novinář a redaktor v nakladatelství Bompiani, kde řídil edice filosofické a sociální literatury. V současné době přednáší semiologii na boloňské univerzitě a hostuje na spoustě dalších univerzitách po celém světě. Při jedné takové návštěvě, kdy působil jako hostující profesor na Harvardově univerzitě v rámci nadace Charlese Eliota Nortona vznikla kniha *Šest procházek literárními lesy* (1994). Jsou to fascinující rozbory literárních děl, šest přednášek, které Umberto Eco proslavil právě na této univerzitě.

S vysokou školou také souvisí další Umbertova kniha a to příručka *Jak napsat diplomovou práci* (1977). Tato kniha není určena pouze pro vysokoškolské studenty, ale slouží jako úvod do obecné problematiky práce s literaturou pro široký okruh čtenářů. Eco zde podává vyčerpávající, místy s humorným nadhledem napsaný rozbor problému, kterým se každoročně zabývají tisíce studentů a stovky učitelů vysokých škol. Jak si vybrat téma práce, jak je zpracovat, jak se orientovat v odborné literatuře, to vše vysvětluje Eco krok za krokem.

Sám o tom píše: *Diplomovou i rigorózní práci je třeba prožívat jako souboj. Vyzývatelem je diplomant: na začátku položil pár otázek a neznal na ně odpovědi. Odpovědi je však třeba najít, a to na základě určitého počtu předem stanovených tahů. Neboť diplomovou práci můžeme prožívat i jako partii dvou hráčů. Autor (protihráč) vám nechce vyjevit své tajemství, a vy si jej musíte předcházet, taktně mu klást otázky a udělat to tak, aby vám pověděl věci, které sice neměl v úmyslu říci, které by však byl řekl, kdyby musel. A jindy je "diplomka" zase jako pasiáns: všechny karty jsou sice*

vaše, musíte je však umět správně poskládat.

Mezi Ecova další teoretická díla patří světově uznávaná kniha *Traktát o obecné semiologii* (1975), jeho první dílo *Opera aperta* z roku 1962, kde preferuje spolupráci autora a konzumenta uměleckého díla, kniha *Vizionáři a konformisté* (1964, v Čechách vyšlo pod názvem *Skeptikové a těšitelé*), v níž pojednává o vlastnostech a předpokladech masového umění. O rok později vydává analýzu úspěchu filmů natočených podle románu Iana Flemminga pod názvem *Případ Bond*. V roce 1968 následuje *Nepřítomná struktura* a v roce 1979 kniha *Lector in fabula*, snaha orientovat čtenáře v labyrintu současné prózy. Posledním teoretickým dílem je kniha z roku 1990 *Meze interpretace*.

Léta 80. jsou hlavně ve znamení beletristických děl. Hned prvním, detektivně historickým románem *Jméno Růže* z roku 1980 se dostal do podvědomí široké veřejnosti. Děj románu se odehrává ve 14. století v jednom francouzském opatství. Staříčkový benediktinský mnich Adso sepisuje události, jejichž svědkem se jako osmnactiletý novic stal. V Prologu o sedmi kapitolách vypráví, jak spolu se svým mistrem narazili při řešení teologických sporů na sérii záhadných vražd mnichů, k nimž docházelo den po dni. Pátrání po stopách vražd dovede oba do opatské knihovny, která má podobu labyrintu. Klíčem k řešení se stane tajemný rukopis, který je v knihovně ukrýván. Mezitím se na opatství uskuteční setkání císařské delegace s papežovými vyslanci. Výsledkem je proces s bývalými členy heretické Dolcinovy sekty, při němž je z čarodějnictví obviněna také vesnická dívka, se kterou prožil mladý Adso erotické opojení. Inkvizitor ji odváží nejen z opatství, ale i z Adsova života.

Zatím se ukáže, že tajemným rukopisem je neznámý druhý díl Aristotelovy poetiky, pojednávajícím o smíchu a o kterém se starý knihovník Jorge domnívá, že je nebezpečný. Ukáže se, že právě Jorge je strůjcem všech zločinů, ale knihovnu zachvátí požár, který se rozšíří na celé opactví a zahyne v něm jak starý Jorge, tak opat. Příběh hledání pravdy tak končí.

Tento podivuhodný román se vymyká všem literárním kategoriím a zaujímá ve světové literatuře místo docela výlučné. Najdete zde vlastně vše: dobrodružný příběh, detektivní zápletku, mystifikaci, složitou symboliku, dvojí rovinu románu (syžet i filozofující stati), erotiku, problematiku středověku a promyšlenou kompozici.

V roce 1988 vydává Umberto Eco svoje druhé beletristické dílo a to *Foucaultovo kyvadlo*, kde se kyvadlo stává prostředkem k rozluštění historického hlavolamu a místo, kde je uloženo, se pro čtenáře stává dějištěm hrůzné podívané. Posledním románem je kniha *Ostrov předešlého dne* (1994), vybudovaný na půdorysu oblíbených robinsonád. Svérázným způsobem přibližuje duchovní rámeček "doby bez ducha", Evropu třicetileté války, protireformace a Bílé Hory, kdy zámožské plavby a boj o odhalení přesné metody určování poledníků se stávají předobrazem nového imperiálního dělení světa.

Na závěr je nutné dodat, že Umberto Eco je též považován za jednoho z hlavních představitelů postmodernismu. Tento termín se objevil poprvé v USA a to ve spojení s architekturou. Jednalo se o to, že architektura se tak trochu dostala do slepé uličky ve vztahu k člověku. Jednoduše a srozumitelně řečeno - postmodernismus je od 60. let přirozenou reakcí proti modernismu, který se vyčerpal a již neměl člověku co říci. Dnes se takto označují všechny tendence v umění, tedy i v literatuře, které jsou charakteristické svým negativním postojem k pouhému formálnímu experimentování. Klasickým příkladem toho jsou romány Umberta Eca *Jméno růže* a *Foucaultovo kyvadlo*.